

LA CIUTAT DE NINGÚ,

d'Antoni Vidal Ferrando.

Per Joan Pons Bover

No és gaire habitual, avui dia, agafar una novetat editorial, acabar-la, i quedar-te amb la sensació que has llegit un clàssic. Idò això, exactament, és el que em va succeir no fa gaire amb la novel·la *La ciutat de ningú*, del poeta i narrador santanyiner **Antoni Vidal Ferrando**.

Per afegitó, a més del plaer que va comportar llegir la novel·la, l'autor em va convidar a participar en la presentació del passat 15 de desembre, a Ciutat, acompanyant a n'Antoni, a l'editor de *Meteora*, en Jordi Fernando, i a l'admirat escriptor Llorenç Capellà. Un privilegi que em permetrà, en aquest article, combinar noves reflexions al voltant d'aquesta gran obra de Vidal Ferrando, amb alguna idea que ja havia redactat per a la presentació.

Però potser que primer justifiqui l'adjectiu *clàssic*, amb el que he volgut encetar aquest escrit. ¿Per què consider que aquesta obra té prou qualitats per traspassar la barrera del temps i arribar clara i neta, incòlume, a les generacions futures, afegint any rere any nous lectors a tots aquells afortunats que decideixin gaudir-la ara? N'exposaré alguns motius.

Enamorar-se d'una obra literària és per a mi, principalment, enamorar-se del seu llenguatge, del seu estil, de la seva forma. I en això Antoni Vidal Ferrando és un gran mestre. Ja ho havia demostrat sobradament en les seves anteriors novel·les i en el conjunt de relats d'*Els miralls negres*, però és que en aquesta darrera creació l'autor avança una nova passa, i ho fa en dos sentits que podrien parèixer contradictoris, però que no ho són (la literatura, com diu el mateix autor, és paradoxa). Primer, la depuració de l'estil, cercar fins a l'esgotament la paraula precisa, l'única, la que cal i cap altra. Segon, amar-ho tot d'una qualitat poètica insuperable. I el resultat: aconseguir que cada paràgraf sigui un poema, sense que l'obra deixi de ser una novel·la.

Trobar l'extensió precisa de cada novel·la no és una tasca senzilla, i les noranta-quatre pàgines de *La ciutat de ningú* són un encert absolut. ¿Què hauria passat si Kafka hagués convertit *La metamorfosi* en una obra de quatre-centes pàgines? No; l'autor és el responsable de conduir-nos pel camí literari que ens proposa, i saber-lo concloure en el moment adequat és una virtut imprescindible. Massa vegades ens trobam amb novel·les, o pel·lícules, a les que de molt bon gust retallariem vuitanta pàgines o quaranta minuts de metratge.

Algú va dir que la vertadera lectura és la relectura, i de cada vegada hi estic més d'acord. En aquest sentit,

La ciutat de ningú és una obra per rellegir, fins i tot de manera desordenada, agafant qualsevol paràgraf a l'atzar, per la pàgina que més ens vengui de gust. O rellegir-la sencera, amb les pauses necessàries, a la velocitat adequada per gaudir dels matisos, del paisatge literari de la novel·la.

Aquest clàssic és, essencialment, l'expressió de l'amor que sent l'autor pel llenguatge, per les paraules. La novel·la representa la llibertat —mai barallada amb l'autoexigència— que ha assolit l'escriptor en la seva darrera creació. Tot plegat, és com una espècie d'aquari: les paraules d'Antoni Vidal Ferrando neden com peixos de diferents mides i colors sobre els fulls impresos: juguen, s'entrellacen i creen combinacions sorprenents i innovadores a cada instant. El text pot ser contemplat com una bella peixera en la qual els ulls del lector queden hipnotitzats. Les paraules esclaten com focs d'artifici davant de nosaltres, ens descol·loquen, ens sobten, ens alliberen. Els mots han fugit del lloc que els corresponia, han decidit rebel·lar-se.

El llenguatge, i les imatges que pot arribar a crear, són un misteri, certament, i l'autor s'hi endinsa sostingut per dues cordes: la de la passió per la literatura i la del rigor. No podia esser d'altra manera en una obra del creador de "El cicle d'Almandaia", trilogia de la qual, si jo fos prou creient, diria que consider una Bíblia, i en la que Antoni Vidal Ferrando ens va regalar un gran bosc ple de mites, i ple de paraules com fulles, totes les que hàgim de menester. En llegir aquelles novel·les, emperò, tenim la sensació que cada espècie ocupa el seu lloc, cada fulla creix de l'arbre al qual pertany, cada tija s'enfila cap al sol i cada arrel s'endinsa dins la terra. No és així en "La ciutat de ningú"; l'autor ha capgirat el món, n'ha fet un caos, amb tota la saviesa, amb tot el seu mètode, ha creat el més bell desordre.

I ara parlem breument de l'argument: un home s'aixeca el matí i enceta un monòleg interior que omplirà cadascuna de les pàgines d'aquesta novel·la. De seguida descobrim que es tracta d'un personatge peculiar, de pensaments curts i categòrics, alguns amb una certa

lògica i d'altres —la majoria— completament delirants. Un home torturat per les paranoies, aficionat a l'astrologia i que creu en els extraterrestres. De fet, el seu major desig consisteix a ser abduït, juntament amb levitar, com els sants; també sent una especial atracció pels búfals i somia a posar-ne una granja. Així, el protagonista ens confessa: “Vindrà un instant que abandonaré aquesta ciutat infesta i em dedicaré a criar búfals. Almenys els deixaré vint quarterades de pastura i els consagraré la majoria de les hores d'esbarjo. Són animals polígams i d'una gran, proverbial noblesa. Els búfals no tenen tant de gep com els bisons. Domesticar-los ha estat un dels avanços més prodigiosos que ens hi han legat els darrers segles. Però, a mi, dels búfals, just m'interessen els components lírics. També la pau discreta, tàctil, que et proporcionen. Tot un prodigi quan es té el seu volum”.

El narrador-protagonista de l'obra té un pensament farcit de les més variades teories conspiradores, i es troba convençut de la decadència de la seva metròpoli. Odia els periodistes i tem les infermeres, així com la nova arribada dels marxistes —a poc a poc, encara que sigui a mitges, en descobrirem alguns dels motius. És un home que creu en els missatges secrets dels animals —no endebades el seu moix, n'Spencer, li serveix a moments com a interlocutor. Un home, finalment, que sent nostàlgia dels anys de la dictadura, i que encara plora la pèrdua de les darreres colònies espanyoles.

Ometré el seu nom, que no se'ns revelarà fins a la meitat de la novel·la; no vos vull privar d'un somriure còmplice en llegir-lo. A través d'ell sabrem de l'existència, sovint imprecisa, d'altres personatges que l'envolten: alguns formen part del present, com el psiquiatre o el notari; d'altres pertanyen al territori encara més boirós del passat, com la sensual tia Olga o l'àvia Mònica. Cal anomenar, això sí, algunes de les seves obsessions, els principals temes recurrents que de qualche manera articulen la novel·la, si més no en el sentit de donar-li una estructura mínima, un cert ancoratge.

La primera obsessió: preservar la memòria de son pare, antic falangista amb un passat ple d'ombres. “¿Què passaria si mon pare tornàs d'allà on és?” —es demana el protagonista— “Ell no anava de melindros i a l'enemic, no el convidava a enfilat perles ni a collir maduixes. Quasi era tan alt com el comte Rossi. Ben segur que mon

pare no hauria desentonat entre els grans protagonistes del *Far west*”.

La segona obsessió: les fotografies que el protagonista amaga i que podrien comprometre la citada memòria del pare; són presents a tota la novel·la i es converteixen en un fil narratiu: “Estic segur” —afirma el protagonista— “que cap dels que hi surten, actualment, no es deixaria retratar amb aquella audàcia, amb aquella alegria ostentosa. No eren sants, però tampoc pusil·lànimes o esbirros. Els diaris propaguen calúmnies, i la ciutat trapelleja”.

La tercera obsessió que vull destacar la formen els esdeveniments de la guerra civil i els records de la infantesa. El protagonista ens diu: “Més tard vaig completar tres col·leccions de cromos de colors i vaig viure intensament les aventures i desventures de Gepetto i Pinocchio. L'any que vaig cantar solemnement la Sibil·la em compraren una escopeta de balins. Ho demanava jo i ho demanava el context”.

El narrador i poeta santanyiner fa una passa més en la seva profunda recerca sobre la condició humana — individual i col·lectiva— per mitjà de la literatura; el deliri del protagonista de *La ciutat de ningú* és també el d'una part de la societat actual, hereva i nostàlgica dels anys de la dictadura, que es lamenta dels canvis i enyora una glòria caduca. En la narrativa d'Antoni Vidal Ferrando el passat sempre hi és, pesa, i en aquesta darrera obra, la mescla de memòria i deliri del protagonista no

deixen de sostenir-se sobre una sòlida base històrica. L'autor utilitza els seus coneixements i el fruit de les seves recerques per fer referència a personatges tan sinistres com el general colpista Queipo de Llano, i a fets tan esgarriuosos com la violació i l'assassinat de cinc infermeres de la Creu Roja per part d'un estol de militars i feixistes, després dels enfrontaments en el desembarcament de Porto Cristo l'any 1936.

Al principi de l'article he citat **Kafka**; potser no és desencertat acabar aquest escrit amb una citació de l'autor de *La metamorfosi*. Si aquest clàssic de la literatura sentenciava que “un llibre ha de ser la destal per al mar gelat que portam a dins”, Antoni Vidal Ferrando hi afegeix, sense fer-ho explícit i sense renunciar a l'anterior, que un llibre ha de ser també un pinzell que omple de colors la tela grisa que portam dins l'ànima.

